

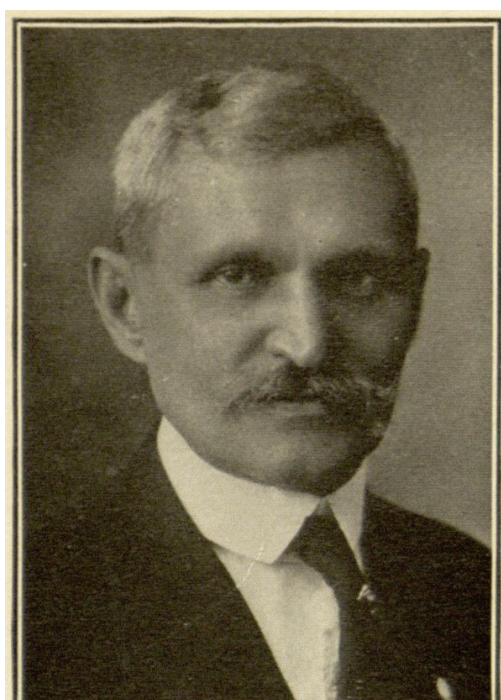
Ambrus László

„...életem tönkre tevéséért golyót érdemelne” –

Viták Chicago-Burnside körül

1921 őszén komolynak tűnő perpatvar alakult ki a Chicago-Burnside körzeti magyar református egyházmegyében, melynek során még halálos fenyegetés is történt. A nyugtalanság forrásai a lelkész, bizonyos Jezerniczky Aladár körüli problémák voltak, és az ügybe az Amerikai Magyar Református Egyházmegye akkori esperese, a közismert „amerikás”, Kalassay Sándor is beavatkozott. Az ellentétekről több levélváltás és néhány hivatalos dokumentum is tanúskodik.¹ Az alábbiakban megkísérlem rekonstruálni a történeteket, egyben pedig megismertetni az olvasót az amerikás magyar történelem egy újabb érdekes alakjával, Jezerniczky Aladárral.

A két főszereplő



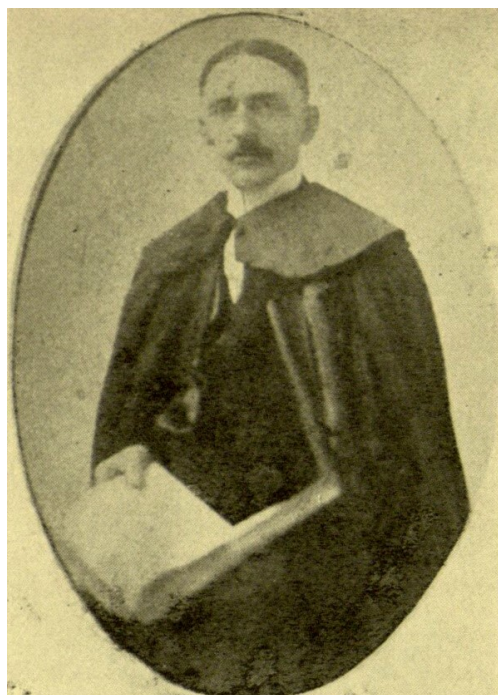
Kalassay Sándor neve valószínűleg nem teljesen ismeretlen az „amerikás” magyar történelem iránt érdeklődő olvasók körében. Ő volt az Amerikai Magyar Református Egyesület alapítója, több amerikai magyar újság szerkesztője, ill. kiadója (saját nyomdájában!), a Bethlen Otthon igazgatója, több könyv szerzője. Ő írta egyebek mellett az első amerikai magyar színművet (Az igaz győzelem), majd az első amerikai magyar tárgyú színművet is (Sztrájk). Az 1869-ben, a Borsod vármegyei Emődön született református lelkész 1894 őszén került az Egyesült Államokba, szolgálati helyei között szerepelt Bridgeport (CT), Mount Carmel, Pittsburgh, McKeesport, Ligonier (PA), Columbus (OH), Phoenixville,

*1. kép. Kalassay Sándor arcképe.
Vasváry-gyűjtemény, Somogyi-könyvtár,
Szeged. K1/a:5.*

¹ Az ügy leírása a Kalassay-hagyaték iratanyagában található iratokból hámozható ki. Az anyagot New Brunswickban, a Hungarian Heritage Centerben őrzik: HHC ARCH 1-1.0.1, B14, Box 27: Bethlen Collection, Synods, Classes – Group I – Western Classis, Historical Documents 1911–1922. Az anyagban végzett kutatást a Fulbright Bizottság VSR ösztöndíja tette lehetővé.

Wallingford, és Rankin (PA).² Az Amerikai Magyar Református Egyházmegye esperesi pozícióját 1923-ig töltötte be. Hosszú, tevékeny életútja során sokat tett az amerikai magyar diaszpóra érdekében, munkájáért számos elismerést, kitüntetést kapott. 1930-ban hunyt el Chicagóban.

Az ügy másik főszereplője, Jezerniczky Aladár szintén református lelkész. Az 1881-ben született lelkész 1907-ben hajózott az Egyesült Államokba, ahol közel három éven át New York Cityben, a Madison Avenue 921. szám alatti templomban megalakult magyar presbiteriánus gyülekezet lelkészi teendőit látta el.³ 1910-ben Illinois államban telepedett le,⁴ innentől kezdve Chicagóban tevékenykedett, elsőként South Chicago, majd a Burnside körzet lelkészeként dolgozott egészen 1922-ig, amikor botrányos körülmények között távozásra kényszerült. Munkássága soha nem volt konfliktusoktól mentes. Eredetileg még South Chicago-i lelkészként úgy döntött, hogy a magyar református egyházhoz csatlakozik, mire az amerikai református egyház (Reformed Church in the United States) a gyülekezetével együtt kizárta soraiból. Ezután alapította meg Burnside és



2. kép. Jezerniczky Aladár portréja,
Vasváry-gyűjtemény, Somogyi-könyvtár,
Szeged. J2:38.

West Pullman reformátusaival új, saját egyházkörzetét. A Chicago Burnside egyházközséget hivatalosan az 1913. november 11-én kelt határozatával fogadta be a református egyetemes konvent.⁵ Évekkel később már a templomépítés körül alakult ki konfliktus, melynek során maga Jezerniczky is „belesodródott az ádáz személyeskedés küzdelmeibe”.⁶ Ennek hosszabb távú következménye először a Chicagóból, majd később az Egyesült Államokból való távozás lett. Ezt követő tevékenységét homály fedi, viszont tudjuk, hogy hamarosan – valószínűleg valamikor 1926-ban – hazaköltözött Magyarországra. 1926 őszén bízták meg a hódmezővásárhelyi anyakönyvi hivatal ideiglenes vezetésével az Amerikából frissen hazatért lelkészt.⁷ Innentől kezdve a városban

² Puskás Julianna és Kovács Ábrahám: Amerikai magyar református lelkészek életútja adattári rendszerben, 1891–2000. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2017. Az adattár online elérése: <https://silver.drk.hu/en/node/283>. [Utolsó letöltés: 2022. június 14.]

³ HHC ARCH III. 5. 4. Presbyterian, New York, NY. Madison Ave Pres. Church.

⁴ Jezerniczky Aladár regisztrációs lapja az 1917-es amerikai katonai sorozási regisztráción. Neve szerepel az 1920-as amerikai népszámlálásban is. Mindkettő elérhető a familysearch.com oldalon.

⁵ HHC ARCH 1-1.1.1, D1, Box 1: Bethlen Collection, Church Records – UCC, Illinois. Calvin Reformed U.C.C. Chicago, Ill (South Side) 1898–1922.

⁶ Fejős Zoltán: A chicagói magyarok két nemzedéke 1890–1940. Közép-Európa Intézet, Bp. 1993. p. 138.

⁷ Vásárhelyi Reggeli Újság, 1926. október 14. p. 1.

dolgozott, decemberben már segédlelkészi pozícióban.⁸ Nagy tehetségű szónok lehetett. Erre abból következtethetünk, hogy a beszédeiről, előadásairól szóló újságcikkek igen pozitívan írnak róla. Olyan kifejezéseket olvashatunk nyilvános beszédeivel kapcsolatban, mint pl. „megható”, „költői lendületű”, vagy „mély igazságokkal tanító”. Ugyanakkor könnyen lehetséges, hogy nehéz természetű, összeférhetetlen ember volt. Ezt látszik alátámasztani a Chicago Burnside körzetből való távozása és későbbi, sajnos tragikus végkimenetelű hódmezővásárhelyi működése is.

A konfliktus

1922 szeptemberében Jezerniczky Aladár beadványt küldött a Nyugati Magyar Református Egyházmegye közgyűlésének, amelyben azzal vádolta Kalassay Sándort, hogy az esperes erősen azon munkálkodik, hogy őt „és családját teljesen és tökéletesen tönkre tegye”, és ennek érdekében (Kalassay) hazugságokkal és rágalomokkal illeti őt. Jezerniczky beadványban azt is megfogalmazza, hogy Kalassay – annak tudatában, hogy nem vonható felelősségre – „áruba bocsátotta egyház községemet s a kialkudott bérért eladta.” Jezerniczky azt is állítja, hogy az előző télen „mikor még a kutyát is kímélni szokás” Kalassay az utcára tette őt, amikor családjával együtt kilakoltatta a lelkészi lakásából. „E tette hasonlatos a ma felelőtlen alakulatok munkájához, melyek a nagy háboru után oly sok helyen oly nagy mértékben garázdálkodtak.”⁹

Ez az egész zavaros ügy vélhetően a kettejük között, illetve a Chicago Burnside körzeten belül már régebb óta húzódó konfliktus következménye lehetett. Jezerniczky Aladár 1910 óta töltötte be Chicago Burnside környékének lelkészi pozícióját, vagyis igen régi munkakapcsolatban állt Kalassayval. A beadványból kiderül, hogy a helyzet végül odáig fajult, hogy Jezerniczkynek távoznia kellett a körzetből. A benyújtott iratban a lezáratlan ügyek (főként pénzügyek) rendezését kéri az egyházmegyei közgyűléstől, mivel e nélkül a helyére érkező új lelkész nem foglalhatja el pozícióját.

A további fennmaradt dokumentumok tanúsága szerint azonban a két lelkész közötti, 1922 őszi csörte csak a jéghegy csúcsa volt. Jezerniczkynek ugyanis a gyülekezetével már régebb óta komoly problémái lehettek. A nyílt konfliktusok egy évvel korábban, 1921 szeptemberében kezdődtek. Ekkor fordult elő először, hogy a lelkész bármiféle jelzés nélkül, egyszerűen nem jelent meg a szokásos vasárnapi istentiszteleten a szintén az ő körzetébe tartozó Joliet-ben. Amikor emiatt kérdőre vonták, annyit válaszolt, hogy megfélekezett róla. Később, már karácsony idején, másfél órát késett a reggel 7 órára tervezett istentiszteletről. Ezt heves viták követték a lelkészi fizetését

⁸ Vásárhelyi Reggeli Újság, 1926. december 18. p. 1.

⁹ Jezerniczky Aladár beadványa a Református Egyházmegyei Közgyűléshez, 1922. szeptember 20. HHC ARCH 1-1.0.1, B14, Box 27.

illetően, majd megegyeztek, hogy újév napján találkoznak újra a templomban, de ha a lelkész valami miatt nem tud eljönni, azt jelezni fogja. Nem így történt, Jezerniczky ismét nem jelent meg, a híveknek pedig ismét csatlódnuk kellett, majd hosszas várakozást és zsoltáreneklést követően, éjfél után hazamentek. Három nappal ezután, január 4-én a hívek egyike – Jezerniczky megbízhatatlanságát megelégtelve – panaszlevelet írt Kalassay esperesnek. „Én lelkészünk eljárásából azt következtetem, hogy ő minket faképnél hagyott. Nagytiszteletű uram pedig tudja hogy a hol Pásztor nincs ott a nyáj elszéled.”¹⁰ A levél írója Kalassay segítségét kéri, hogy valahonnan kerítsen nekik új lelkészt.

Jezerniczky az 1921. december 14-i istentisztelet alkalmával odáig ment, hogy az egész gyülekezetet csöcseléknek nevezte: „...ti pedig testverek, kik itt ültök, és imádságlevelekkel óhajjtátok megoldani egyházunk eme nagy kérdését ti csöcselékek, mob-ok¹¹ vagytok.” E beszédének szövegét másnap kelt levelében ő maga írta le.¹² Ezt megerősíti egy panaszlevél, amit a gyülekezet egyik sértett tagja írt az esperesnek. A sértett hívő hosszan ecseteli Jezerniczky „bűneit”, kivonatosan közli a fentebb már idézett beszéd részleteit is. Megtudjuk, hogy a lelkész többször is sértegette a gyülekezetet, annak egyes tagjait „kocsisnak” és „pizsoknak” is nevezte. A panaszos levelet író gyülekezeti tag így fogalmazza meg felháborodását: „hát ha mink pizskosa (sic!) vagyunk menlyen oda hól tisztáb nép van.”¹³ Az indulatok egyre tovább fokozódtak, karácsonykor alig 20 fő volt hajlandó istentiszteletre menni, a szentestén és karácsony napján pedig már rendőrök őrizték a templomot, hogy a feldühödött hívek nehogyan kárt tehessenek az épületben, a lelkészben, illetve egymásban.

Másnap Jezerniczky lemondott lelkészi tisztségéről, ugyanakkor azt is kijelentette, hogy az ünnepeket még Burnside-on tölti. Utána azonban továbbáll, és elszánta magát, hogy ha nem talál lelkészi állást, akkor más foglalkozás után fog nézni. A karácsonnyal kapcsolatos „szent szolgálatokat” sem volt hajlandó elvégezni, hiába kérte erre a gondnok és a pénztárnok is. Ezután váratlan fordulat következett az ügyben. Jezerniczky újabb levelet írt Kalassaynak, amelyben visszakérte felmondását bejelentő levelét, és tagadta, hogy lemondott volna. Arra hivatkozott, hogy levele egyébként sem tekinthető hivatalos lemondásnak, mert azt nem az esperesnek, hanem az egyházmegyének kellett volna elküldenie. Így Kalassaynak nincs joga elfogadni azt. Kalassay azonban nem küldte vissza a levelet, hanem elment Burnside-ra és megszavaztatta a gyülekezetet a

¹⁰ Kiss Péter levele Kalassay Sándornak, 1922. január 4. HHC ARCH 1-1.0.1, B14, Box 27.

¹¹ Itt: csöcselék(ek).

¹² Jezerniczky Aladár levele Kalassay Sándornak, 1921. december 12. HHC ARCH 1-1.0.1, B14, Box 27.

¹³ Levél Kalassay Sándornak, 1922. január 1. HHC ARCH 1-1.0.1, B14, Box 27.

lemondás ügyében. A tagok 47-2 arányban Jezerniczky távozására szavaztak, 10-en pedig tartózkodtak.¹⁴

Az esperes ezt megelőzően, Detroitban már találkozott egy Borsos István nevű lelkésszel, akit alkalmasnak talált Burnside lelkészi posztjára – és Borsos is jelezte, hogy szívesen vállalná, ha hívnák. Levelet is írt erről Kalassaynak, amit a biztonság kedvéért (hogy az esperes mindenképp megkapja) Burnside-ra is elküldött. Ez hibának bizonyult. A levelet ugyanis Jezerniczky felbontotta, majd ő maga írt levelet Borsosnak, amelyben tagadta lemondását, azt állította, hogy Kalassay hazudott, a pozíció pedig egyáltalán nem üresedett meg. Borsos ennek hitelt adva egy újabb levélben durván letámadta Kalassayt, mondván, „ő nem akar állásából senki se kiturni!”¹⁵ Kalassay január 24-i levelében indulatait visszafogva írja Borsosnak: „Jezerniczky, a mikor illet állit, egyszerűen mint több más dologban is, hazudik. Nagytiszteletű úr hitt ennek a hazugságnak s feltételezte rólam, hogy én mint egy bárgyú ember a levegőből beszélek.”¹⁶ Borsost ez a levél sem hatotta meg. Három nappal későbbi levelében igen keményen fogalmaz:

„Esperes ur e piszkos eljárását a Konventi kiküldött tudomására hozom. Amiota a nyugoti egyház megyei espersi székében ül, mindig ily alattomos munkát végzett a Nagytiszteletű Ur ellenem! [...] velem többé ne levelezzen, ide ugyan írka firkálhat. Az Istenhez fohádzkodkék, hogy e gyalázatos ujjab cselekededéért önnek megbocsásson.”¹⁷

Az esperes ezután igyekezett rövidre zárni az ügyet, közölte Jezerniczkyvel, hogy 1922. február elsejével, akár tetszik neki, akár nem, elfogadja a lemondását, decemberi és januári fizetését viszont még kiutaltatja számára, noha december közepétől egyáltalán „nem fungált”. A Burnside-i lelkészi posztra Borsos mellett a South Chicagóban tevékenykedő Pompl Rudolf is pályázott, végül 1922 októberétől Boros Jenő foglalhatta el a Burnside körzet lelkészi pozícióját.¹⁸

Mindeközben Kalassay folyamatosan levelezésben állt Jezerniczkyvel. A korábban már idézett, gyülekezeti panaszlevél kézhezvétele után például már másnap kelt levelében meg is írta neki, hogy felháborító módon „másodkézből” kell értesülnie a helyzet tarthatatlanságáról, mert a lelkész nem volt teljesen őszinte a korábbi leveleiben. „Ime ez az eredménye annak, hogy soha nem állott teljes benső kapcsolatban az egyházmegyével, sőt az egyházmegye többségének az intenciója ellen cselekedett sokszor. Világos bizonyága az ön esete annak, hogy felettes hatóságra szükség van.”¹⁹

¹⁴ Kalassay Sándor levele Dr. Bóér Elek konventi kiküldöttnek Washington, DC-be. 1922. február 18. HHC ARCH 1-1.0.1, B14, Box 27.

¹⁵ Uo.

¹⁶ Kalassay Sándor levele Borsos Istvánnak, 1922. január 24. HHC ARCH 1-1.0.1, B14, Box 27. Kiemelés az eredetiben.

¹⁷ Borsos István levele Kalassay Sándornak, 1922. január 27. HHC ARCH 1-1.0.1, B14, Box 27.

¹⁸ Boros Jenő levele Kalassay Sándornak, 1922. október 4. HHC ARCH 1-1.0.1, B14, Box 27.

¹⁹ Kalassay Sándor levele Jezerniczky Aladárnak, 1922. január 5. HHC ARCH 1-1.0.1, B14, Box 27.

Ugyanezen a napon az esperes levelet írt Balogh Gábor gondnoknak is, akitől pontos tájékoztatást kért, és leírta, mik a pontos teendők, hogy a helyzet hivatalos úton rendeződhessen.²⁰

1922 őszén még több levélváltás történt a két lelkész között, amelynek nyelvezete és tartalma igen komoly, kibékíthetetlennek tűnő ellentétéről árulkodik. A későbbi viszonyukról nem találhatóak további források, de a meglévő levelek alapján feltételezhető, hogy később sem alakulhatott át szorosabb barátsággá.

„Nagytiszteletű Ur! Mivel én sem az Ön igazságosságában sem az Ön méltányosságában nem bízom és nem bizom, azért Kértem az Egyházmegyei gyűlést ügyem elintézésére. Ön tőlem és családomtól – alacsony motivumoktól indított viselkedéséért s életem tönkre tételéért golyót érdemelne s hogy ezt ez ideig nem tettem szigorúan vallásos nevelésem akadályozott meg.”²¹

Erre a levélre Kalassay Sándor három nappal később válaszolt. A szeptember 23-án, a Pennsylvania állambeli Harrisburgben kelt levélben hangot is ad Jezerniczky tevékenysége miatti felháborodásának. Minősíthetetlennek nevezi a lelkész viselkedését, és kifejezi, hogy alantasnak és alávalónak tartja az ellene folytatott rágalmazó hadjáratot.²²

Ami Jezerniczky kilakoltatással kapcsolatos vádját illeti, lehetséges, hogy nem egészen a korábban idézett panaszban leírtak szerint zajlott. Egy 1921. december 1-ji levélből (amikor a konfliktus még nem robbant ki a két lelkész között) ugyanis az derül ki, hogy a lelkészlak építése szintén régóta húzódó probléma volt a körzetben. A levél tanúsága szerint Kalassay szerette volna mielőbb rendezni a lelkészlak sorsát, olyannyira, hogy még külön kölcsönt is igyekezett kijárni, hogy a folyamatot felgyorsítsa.²³ Más erre vonatkozó forrás hiányában azonban ebben a kérdésben nem lehet igazságot tenni. Az ügyszökhöz hozzátartozik, hogy az iratok alapján Jezerniczky nem tehető száz százalékosan felelőssé a konfliktushelyzet kialakulásáért. A gyülekezet bizonyos tagjai, pl. egy bizonyos Gönczy Mihály tudatosan hergelték a közösséget Jezerniczky ellen, lehetséges, hogy már régebb óta feltett céljuk lehetett elűzni a lelkészt a körzetből.

Öngyilkosság vagy baleset? Jezerniczky Aladár szomorú vége

Jezerniczky Aladár öngyilkosság következtében halt meg: a Tiszába ölte magát.²⁴ Legalábbis az első híradások szerint, amelyek a helyi sajtóban jelentek meg. Holttestét a szerb területen lévő Martonos mellett fogták ki a folyóból, személyazonosságára a zsebében talált, neki címzett

²⁰ Kalassay Sándor levele Balogh Gábornak, 1922. január 5. HHC ARCH 1-1.0.1, B14, Box 27.

²¹ Jezerniczky Aladár levele Kalassay Sándornak, 1922. szeptember 20. HHC ARCH 1-1.0.1, B14, Box 27.

²² Kalassay Sándor levele Jezerniczky Aladárnak, 1922. szeptember 23. HHC ARCH 1-1.0.1, B14, Box 27.

²³ Kalassay Sándor levele Jezerniczky Aladárnak, 1921. december 1. HHC ARCH 1-1.0.1, B14, Box 27.

²⁴ Vasváry-gyűjtemény, Somogyi-könyvtár, Szeged. J2:38.

levelekből következtek.²⁵ A nála lévő egyik levél szerint tetemes tartozásai lehettek, ez vihette rá az öngyilkosságra. A cikkből azt is megtudjuk, hogy „két évvel ezelőtt”, tehát 1927-ben költözhetett haza Magyarországra (ennek ellentmond, hogy a Vásárhelyi Friss Újságnak már 1926-os lapszámaiban is találkozhatunk a nevével). Hódmezővásárhelyen vállalt segédlelkészi állást, ahol „csendes és szerény, de nagytudású és kiváló képzettségű embernek ismerték az »amerikai papot«”.²⁶ Januárban még előadást tartott „Az amerikai magyarok életéről” Hódmezővásárhelyen a Református Keresztyén Ifjúsági Egyesület épületében.²⁷ Nem sokkal később a református presbitérium döntése alapján szolgálati lakást is kiutaltak neki.²⁸ Egyes hírek szerint valamikor 1929-ben fegyelmi eljárás indult ellene, aminek állítólagos gyakori mulatozásaihoz volt köze. „Úri modora révén kedvelt tagja lett a hódmezővásárhelyi úritársaságoknak.” – írja róla Az Est című lap.²⁹ Meglehet, hogy a segédlelkészi fizetés nem felelt meg az ilyen úri társaságokban való mulatozás költségeinek.

Jezerniczky Aladárt 1929. augusztus 2-án, pénteken látták utoljára élve. Aznap tűnt el Hódmezővásárhelyről, állítólag Szegedre utazott, még családjától sem köszönt el. Az öngyilkosságra a fegyelmi eljárás (aminek következtében segédlelkészi hivataláról is le kellett volna mondania) miatt következtek ismerősei. Egy augusztus 7-én megjelent cikk írója is erre következtet, ő találkozott is az áldozattal Budapesten. Ahogy fogalmaz: „...pesszimista nézetei szinte már akkor azt a sötét sejtelmet ébresztették a vele együttlevőkben, hogy öngyilkossági gondolatokkal foglalkozik.”³⁰ Pár nap múlva viszont már arról szóltak a hírek, hogy valószínűleg mégsem öngyilkosság, hanem egyszerű baleset történhetett. Erre az utalt, hogy állítólag egy olyan levél is volt a zsebében, amit a felesége bízott rá, ám ezt nem adta fel, ráadásul Debrecenbe készült, hogy új állást intézzon magának.³¹ Az is a baleset elméletét támasztotta alá, hogy kiderült, mégsem állt fegyelmi eljárás alatt.

Már az augusztus 8-i lapok is közölték, hogy bár valóban kezdeményezték segédlelkészi állásának felmondását, de nem fegyelmi eljárás keretében – ezt az egyház is megerősítette.³² Viszont komoly anyagi gondjai voltak: a zsebében talált két levélből az egyik egy „Mariskához” címzett búcsúlevél volt, a másik – már említett – levél pedig a saját nevére volt címezve, és egy 1300 pengős banki tartozás megfizetésére szólította fel.³³ A betegség is felmerült mint az

²⁵ Vásárhelyi Friss Újság, 1929. augusztus 7.

²⁶ Uo.

²⁷ Vásárhelyi Reggeli Újság, 1929. január 11. p. 3.

²⁸ Vásárhelyi Reggeli Újság, 1929. április 17. p. 2.

²⁹ Az Est, 1929. augusztus 9. p. 6.

³⁰ Vásárhelyi Friss Újság, 1929. augusztus 7. p. 1.

³¹ Vásárhelyi Reggeli Újság, 1929. augusztus 11. p. 3.

³² Vásárhelyi Friss Újság, 1929. augusztus 8. p. 1.

³³ Vásárhelyi Friss Újság, 1929. augusztus 9. p. 2.

öngyilkosság lehetséges oka. A Vásárhelyi Újság szerint Jezerniczky asztmás volt, ami úgy elhatalmasodhatott rajta, hogy az ebből következő lelkiállapota vihette rá az öngyilkosságra.³⁴ A család a haláleset után elköltözött Hódmezővásárhelyről, a lapok szerint a helyzetük nem volt teljesen kilátástalan, mert Jezerniczky amerikai életbiztosítása várhatóan 15 ezer pengőnek megfelelő összeget fog kifizetni számukra.³⁵ Végül a szerb hatóságok hivatalosan balesetnek nyilvánították a halálát.³⁶

Összegzés

E sorok szerzőjének nem tiszte igazságot tenni a Burnside körzetben kialakult felfordulásban. A levelezések alapján nehéz eldönteni, kinek is lehet igaza, és kit terhel valóban felelősség ebben a konfliktusban. Lehetségesnek tűnik, hogy félreértések sorozata eredményezte a Jezerniczky és Kalassay közötti összetűzést, habár az valóban helytállónak tűnik, hogy Jezerniczky igyekezett minél kevesebb dologról tájékoztatni az esperest, aki ebből joggal feltételezhette, hogy a lelkész nem tisztességesen viselkedik. Mindazonáltal az is bizonyosnak tűnik, hogy voltak a gyülekezetnek olyan tagjai, akik szerették volna eltávolítani a lelkészt, és e céljuk elérése érdekében igyekeztek konfliktusokat szítani a körzetben.

Jezerniczky Magyarországra való visszatérése után hódmezővásárhelyi munkáját nem érte kifogás (legalábbis nem tudunk róla), mégsem élhetett családjával nyugodt életet. Az öngyilkosság igen valószínűnek tűnik, még az is lehetséges, hogy nagy adósságai miatt „áldozta fel magát”, hogy családjá hozzájuthasson az életbiztosítás összegéhez. Elképzelhető, hogy a szerb hatóságok a nagyobb botrány (vagy a bonyolultabb nyomozati eljárás) elkerülésének érdekében kezdték inkább balesetnek nevezni Jezerniczky Aladár halálát.

³⁴ Vásárhelyi Újság, 1929. augusztus 7. p. 2.

³⁵ Vásárhelyi Újság, 1929. augusztus 8. p. 2.

³⁶ Vásárhelyi Friss Újság, 1929. augusztus 11. p. 2.